

СЛАВЯНИКЪ

ГОДИНА IV.

Русчукъ 19 Мартъ 1883.

БРОЙ 72

Излиза два пъти въ седмичата всяка:
Сръбда и Събота.

Цена:

За година 5 ср. рубли зови.

За шест месеци 3 ср. рубли

Сичко, косто са отнася до вестника, надписка са направо до

Т. Х. Станчевъ въ Русчукъ.

Неплатени имена не са приематъ.

Ръкописи назадъ се непръщатъ.

За Обявления се заплаща:

За всяки редъ при пръв път 20 стот.

За " " " втори път 10 "

Русе 18 мартъ 1883

Още до гдъто бъше на разглъдане въ Държавният Съветъ и преди да се утвърди отъ Негово Височество Князя изработен вътър отъ г-н Грекова законъ за устройството на съдилищата, всѣкой мислѣше и се надѣваше че този законъ ще отговаря на мѣстните нужди, а пай-вече като се имаше предъ видъ многогодишната опитност на съчинителя му, който е билъ и сѫдия, и адвокатъ, и два пъти министъ на правосъдното. Но надѣждитъ ни се осуетиха, защото този законъ никакъ не отговаря на панинъ потрѣби и съ него още повече ще се забъркатъ съдилищата и ще се намѣрятъ въ съвършено хаотическо положение; като се тури той въ дѣйствие, освѣпъ мѫжнотнитъ, които ще посрѣдатъ сѫднитъ по причина, че той никакъ не е съгласенъ съ дѣйствието на сѫдопроизводство. Най-доброто и най-полезното щѣние да бѫде ако бъше време за основа обнародванетъ въ Държавенъ Вѣстникъ проектъ на Г-нъ Теохарова и, следъ като се допълнише и измѣнене отъ хора, които добра време сѫ се занимаватъ съ сѫдебни работи, които знаятъ какво е нужно и какво е приспособимо за сѫществуващи въ настъ сѫдебни учреждения, като се започне отъ мировите сѫдии, та до Върховният Касационенъ Сѫдъ и, тогава, да се обнародование за да се обежди и отъ народа, т. е. отъ хора, които познаватъ сѫдебнитъ и нужди, а следъ това да се внесе въ Държавният Съветъ за разглѣдане. Ние говоримъ за г-нъ Теохаровий законопроектъ, за това именно, защото приспособленето му като законъ, щѣние да бѫде много по-лесно не само за сѫднитъ, но и за народа, който се е вече привикналъ на тая система, по която е съставенъ той законопроектъ. Но у настъ има обичай да се пита народа, или поне предварително да се обнародватъ проектъ, които му се готвижъ за закони, та да може и той самъ, както казахме, да се произнесе и да каже иѣнцо за или противъ тѣхъ. У настъ всичко се върши ужъ отъ специалисти, но иѣнцо не е направено съѣсно и то за това именно, защото се върши скрипно отъ народа, т. е. отъ ония, които най-много сѫ имали случай да узнаятъ неговите нужди. Ние не отказвамъ, че законите исключително трѣба да се съставятъ отъ хора специалисти, но отъ такива специалисти, които иматъ и практика и сѫ изучили отъ всѣка страна народа, неговите стремления, неговите обичаи, неговите нужди и потрѣби, споредъ положението му; съ една рѣчъ, хора, които сѫ проинкли и въ най-бѣдната колиба на селенина. Да се сѣди на червени-зелени столове, и да се пишатъ или превождатъ закони всѣкой эпохе, но никой не ще да знае до колко могатъ да се приложатъ и какъ єз прилагатъ тия закони въ дѣйствие, а така иѣнцо да ли тѣ сѫ полезни или не за тия, за които се пи-

шатъ. Многажди се случава, както това е обикновено у насъ, че на-глѣдъ, по теория, единъ законъ да бѫде добъръ, но не и приложимъ на практика, а това всичко става, защото писане не върши също и то трѣба и което писане е най-необходимо, но—щото глѣдами че има у хора, макаръ и да не изваждами никаква облага отъ него. Сега за сега обаче като немаме достаточни хора специалисти практиканти, — защото се знаемъ и на пръстъ се броимъ, — добъръ би било щото при съставянето на каквите и да еж закони, да се не приематъ също изработенитъ закони, по каквото клонъ на управлението и да еж, ако тия закони са не преглѣдватъ и отъ хора, макаръ не специалисти, по съ многогодишната си практика сѫ добили опитъ, та знаятъ ио що е приложимо, ио не и що е потрѣбно. Ако имахме специалисти, стари тукани-пи практиканти, и не можахме тогазъ, и естествено е, да не приложимъ практиканти не юристи, а сега, до гдъто панинъ специалисти глѣдатъ на всичко писане съ чуждооко, всѣкой споредъ гдъто се е учили, никакъвъ законъ не трѣба да се прави безъ участието на хора, които знаятъ и познаватъ добъръ и народа и нуждитъ му. Ако поне въ Държавният Съветъ имахме хора, които да отговарятъ на назначението си, то бъше по друга работа, но какво да се прави като и неговите членове сѫ такива, каквите си сѫ. Каквътъ можѣние, напримѣръ, да бѫде Г-нъ Грековий законъ за устройството на съдилищата, ако не таквътъ, каквътъ го глѣдами сега, когато той законъ, писанъ отъ единъ човѣкъ, не преглѣдванъ и разискванъ отъ хора, които разбиратъ отъ сѫдебни работи, по отъ медици, хирурги, богослови и търговци? Ние не знаемъ да има иѣнцо членъ въ Държавният Съветъ, който не само да е юристъ, но и иѣнцо години да е билъ сѫдия въ иѣнцо инстанции сѫдебни, та да знае че е нужно напримѣръ за мировото съдилище, че за окръжното и прѣ. Ние не щемъ и да споменувамъ за ония членове на Държавният Съветъ, които сѫ били членове на Върховният Касационенъ Сѫдъ, защото съ искключение на единия отъ тѣхъ, твърдѣ добъръ знаемъ всичките други какви сѫ. Ние се сумнѣвамъ даже и не ни се ще да вѣрвамъ, че членовете въ Държавният Съветъ съзнателно и добросъвестно сѫ разглѣждали и одобрили г-нъ Грековий законъ за сѫдостроителство, защото малко, или съвѣтъ, не сѫ разбирали отъ сѫдебни работи. Но всѣка вѣроятностъ одобренето на той законъ, може да е станало и принудително, по това само предполагами и отъ уважение къмъ учреждението съ предпазване исказвани съмнѣнието си. Г-нъ Грековъ не е да не знае, че единъ законъ, само отъ единъ човѣкъ, не може да се състави, каквътъ ще и да е способенъ той човѣкъ, заради това, както едно време г-нъ Теохаровъ състави комисия, и той — Г. Грековъ, — можѣние

да състави такава комисия, която да изработи иѣнцо като хората, а не такава бѣкотия, — едно захванато, друго оставено, — и иѣнцо се не разбира. До гдѣто четете за сѫдостроителство, отведижътъ Ви се представя сѫдопроизводство и обратно. Такава комисия най-лесно ще можѣше да се състави въ София, гдѣто освѣнъ иѣнцо юристи, има и доста способни сѫдии, макаръ и не-юристи, но добри практиканти и опитни въ сѫдебните работи, а въ даденъ случай ще можѣхъ да се повикатъ да даватъ мнѣніето си и иѣнцо отъ по-отличните тамошни адвокати. Тогава, не ще сумнѣвамъ, че можѣше да стане иѣнцо добро, а и на всѣдѣ, въ други гдѣто просвѣтени дѣржави, така вършиятъ хората, така трѣбование и г-нъ Грековъ да направи, така трѣбва всѣкога и други гдѣто министри да правятъ при съставянето на каквите и да еж закони. Самъ човѣкъ никога не може да е съвършиенъ въ всичко, а и настъниятъ Държавенъ Съветъ, отъ каквите личности се съставя, като не може да бѫде вѣнцъ въ всичко, то, разбира се, че и законите които той преглѣдва, не щатъ бѫдатъ поне колко-годѣ усъвършенствувани. Освѣнъ това, законътъ е съставенъ съ партизански цѣли и умислено. Г-нъ Грековъ е мислилъ, че вѣнцо ще бѫде той Министъ на Правосъднието, че вѣнцо щатъ бѫдатъ консерватори на властта, заради това и законътъ съставилъ както му е подѣло на политиката. Той забравилъ, че сичко е непостоянно на тоя лъжовенъ сѣтъ и че единъ денъ може съ тия закони, които правимъ парочно заради противниците си, да ногубятъ самитъ настъ. Съ каква цѣль сѫ изложени въ тоя законъ законоиз положението за адвокатите? нека всѣкотъ члестенъ и добростъвѣстенъ Българинъ чете и ще види, че цѣльта е била щото на всички отчислени сѫдии, които сѫ имали злочестината да ги паричатъ либерали, да имъ се не дава да адвокатствуватъ, та да могатъ охолно да експлоатиратъ населението адвокати-ти консерватори и да има по малътъ количътъ за такива като Шивачева, които си дадоха оставките отъ службите, за да са избраны за депутати, дано подкрепятъ и така падналата вече консерваторска партия. Както либералите та-ка и консерваторите всѣкога когато сѫ били на властта, издаващи отъ тѣхъ закони посокътъ партизански характеръ, макаръ отпослѣ тия закони вмѣсто да сѫ били полезни за тия, които сѫ издавали, ставали сѫ вредителни за самите тѣхъ. Това е вече доказано. За това у настъ не сѫ и трайни закони, за това много пъти сѫ и неприспособими. Желателно е щото днешното правительство поне да обѣрне потрѣбното внимание за премахването на това зло, защото другояче, ние никога нема да се видимъ съ закони, каквите трѣбва да имаме. Сега, разбира се, споредъ г. Грековий законъ за устройството на съдилищата, не ще ни дума, че ако г. Грековъ

ковъ бъщие министръ на правосъдието, не щъщие да позволи на Мирски, Баваджиевъ, Хр. Ивановъ отъ Шуменъ, Баларсъ, Мантовъ, Панически, Симеоновъ, Кърджиевъ, Сандовъ, Сукиаровъ и пр. и пр. да упражняватъ адвокатското си занятие, а това щъщие да се позволи на такива като Шивачова и нему подобни, но и нема такива, заподозрени въ склонността консерватори цвѣхъ да експлоатиратъ същта, както си щътъ, но тъй, като по злочастие за консерваторите, дойдоха днесъ на властта други хора, между които може да има и противници на консерваторите, тогава тия посъдници ще ще правятъ? Це може ли да адвокадствуватъ, напримѣръ Шивачовъ, ако му не позволи г-нъ Теохаровъ сегашниятъ министръ на правосъдието? Ето какво е следствието отъ партизанските закони. Законътъ за изборите бъши добъръ за консерваторите, но сега съ той същиятъ законъ тѣхните противници ще имъ чукатъ по главите камъни.

ЕДНА ОТЪ БОЛЖИТЕ НА БОЛНОТО ТѣЛО

Знаменитиятъ авглианинъ Г. Бокъ въ своята знаменита „История на цивилизацията въ Англия“ констатира тая важна общата истина, че трудътъ е единствениятъ творецъ на човѣшката цивилизация, на чо въшкото гражданско и политическо благополучие. Философътъ Б. Спиноза въ своето етическо учение провожда тая главна мисълъ, че основата на личното достоинство и величие лежи въ личната енергия на човѣка. Популярната публицистъ Д. С. Милъ почита нормално и щастливо устройство такова едно състояние на човѣшкото общество, при което личната трудъ на всѣкъ единъ отъ членовете на това общество, приема награда споредъ качествата и количеството си, за оцѣна на хората са взема въ внимание не само той трудъ, който тие непосредствено прилагатъ къмъ данната работа, нъ и той, който са употребили, за да са приготвятъ за добро слѣдование занятията си. Справедливото распределение на богатствата, които съществуватъ въ обществото, между трудащи са, Д. С. Милъ почита за такова едно обстоятелство, което само може да поощри обществената енергия къмъ добро. Такова едно требование той формулира като искане на „обществената справедливост“ и същества политици, — т. е. онни лица, които са повикани да направляватъ стъпките на обществото, строго да са въздържатъ отъ поощрение на афферити и отъ несправедливо раздаване награди. Обществата, които са богати съ неработни хора, той нарече общества варварски, а ролята на такива „аристократически“ класове, той сравнява съ ролята на паразитните настъкоми, които смущатъ кръвта отъ работните животи. По-горните класове въ такива общества са развалени. Не такива са Английските аристократи, които оправдаватъ своите социални привилегии съ това, че всѣкога съ сполука са се старяли да бъдатъ на чело на ангийското образование, защото общото правило: „лѣнътъ е майка на всички пороци“ и тукъ си има силата, а по-известътъ тъй също са деморализирани, защото не забължватъ трудътъ да са възнаграждавани, и работатъ по необходимост, не отъ сърце и не по навикъ къмъ трудътъ. Въ такива общества афферити, непроизводителните предприятия добиватъ широко поощрение, случаятъ играе главна роля въ благополучията на хората, които изгубватъ вѣрата и обичия си къмъ трудътъ; нравствеността въ такива общества е много на доляна степенъ и такива общества отъ денъ на денъ все повече и повече крачатъ къмъ погибель, отъ която къмъ славенъ животъ и величие.

Проповѣданите отъ Д. С. Милъ искания на „обществената справедливост“, както се намъ чини, не достатъчно са обръщали вниманието на нашите политици, а при раздаванието на обществените служби тий и съвсемъ са биле пренебрегнати, чиновническиятъ въпросъ въ това отношение е станалъ една отъ най-големите болки на нашиятъ боленъ общественъ организъмъ.

Отъ самиятъ ови злополученъ денъ, когато различни министерства едно подиръ друго зеха посъдователно да са съмѣяватъ у властта, особено когато същата власт мина въ ръците на консерваторски водители, на раздаванието чиновническите длъжности у насъ зеха да глѣдатъ, отъ една страна, като на средство да се награждаватъ политическите единомышленници, независимо отъ тѣхното лично достоинство, отъ друга страна, — като на средство по удобно и по сигурно да са пропагандиратъ тѣхните партизански интереси. Интересътъ на службата още отъ тогава са е оттѣснъ на заденъ

планъ. При господството на партизаните, само они чиновници спокойно съдѣща на мястото си, който най-буйно и най-силно викаше противъ политическите противници на силните на денътъ, който тъй викаше, че то гласътъ му най-ясно да са отдѣляше отъ виковете на другите. При такова едно положение на работите честните и скромните работници, които интересътъ на службата си туряха по-горе отъ политическите интриги на денътъ, бѣха най-малко осигурени въ работата си. Тий като чиновническата длъжност бѣша не само срѣдство за награда на тоя, който бѣше вече заслужилъ служба на партията, нъ и срѣдство за да са затине гърлото на по безшокийнъ и не до тамъ тръбователнъ противници, то на скромния и честните службашъ чиновници не испадаше друго на късмети, освѣти, съмънѣнъ, съ кръстосанъ ръцъ и съ очуденъ изглѣдъ, да глѣда на сиромашната си, или пакъ, въ по-частия случай, като-часно премѣстванъ, да изтува отъ градъ на градъ, отъ едно вакантно място на друго, като харчи спестенитетъ отъ недовъдание грошове за пътни разноски и като проклина онази урисница, която му е била прокобила да служи на „народа“. Доходътъ на всѣко едно ново министерство у властта са знаменуващи съ цѣль рѣдъ нови отчисления и премѣствания, като вселяваше въ обществото вѣра, че обществените длъжности са спечелватъ само и само съ политическа интрига и че тая интрига е единичното нещо, което дава благополучие. Назначаванието на служба безъ разборъ всѣкого, който подхождаше подъ боята на партията или който по други случаи обстоятелства добиваше расположението на силните, разви въ обществото взглѣдъ, че за държавната служба не са изисквани никакви подготовки и дори въ самите органи на общественото мнѣние не бѣше рѣдкостъ да срѣщатъ, че учениците титли и серзионото образование на по личните граждани, служиха като предметъ за подигравки и присмивки. Стремлението къмъ съпередоточенъ умствени трудъ, което ясно са забължаваше отъ времето на нашето черковно възраждане, начинаше да пада, защото не са цѣнени отъ никадъ, а духътъ на афферит и легката печалба начна да вдига глава. Просвѣтената безкористна общественна дѣятелност са явяваше невъзможна вече по едната тая причина, че по образованите елементи нѣмаха готови капитали за прехрана и не само че не са оцѣнявани отъ кѣдѣтъ триба, нъ като че умнѣлъ са отстригани отъ служби (ако стане нужда, ние ще можемъ да укажемъ на факти, които ясно ще покажатъ, че прошениата за служби на мнозина образовани българи отъ странство са останали безъ внимание и че на всѣкоки общественни длъжности, при едните и същите условия, предъ българите са биле предпочитени иностраница). Грубиятъ материализъмъ, който до нейдъ е влязълъ въ нашиятъ народенъ характеръ и който бѣше породенъ и възпитанъ отъ мрачните общества на нашата история, не срѣщаше противодействие отъ никъдъ и дори самите органи на общественото мнѣние начинаха да продаватъ направлението си за пари, бѣзъ да предизвикватъ въ обществото длъжното къмъ себѣ си отврѣщие. Всичко това до нѣкъдъ бѣше слѣдствие на това обстоятелство, дето нашите политици не отъ все сърдце са предаваха на здѣлъжните си и не поощряваха само това, което заслужаваше поощрение.

Положението на чиновници завишило не само отъ съмѣнванието на това или друго министерство, нъ тъй също и отъ прости доноси и клевета на всѣкъ единъ отъ тия нехрани-майковци, които при тогавашните уреди играеха роля на значителна общественна сила. Влиянието на всичко това частно върху чиновници бѣше отъ печалните. Чиновници не обикновена службата си, въ глѣдъ на нея като на необходима злина; той слугуваше само за парата. Презъ всичкиятъ мѣсяци е единствената серзионна негова грижа бѣше денъ по скоро да дочака приемането на заплатата. Тия дни ние нейдъ прочетохми, че на чиновници не стигали пари да си купуватъ капелини, изящни костюми и нѣмско пиво. Независимо отъ самата мелочностъ, мизерностъ на тая забължка, които, очевидно, е породена отъ още по-мизерно чувство на плитка завистъ и нерасположение къмъ близните, — тя и сама по себѣ си не е истинна. Ние не чухме до сега да е провонесълъ всѣкоки чиновникъ, който колко годѣ да са располага, да живѣе като хората. (Разбира са, думата ни е за ония чиновници, за които службата е единственна професия) Парата, щомъ са тя добива, заврѣзва са съсътъ пѣтъ възла, за черенъ денъ, и отъ ново са подката очакването на заплатата и обикновените страхи отъ отчисление. Не вѣрвайте, ако ви кажатъ, че всѣкоки чиновникъ отлагатъ 10—15 лъва за придобиване всѣкоки книжка, която да му даде възможностъ да внесе въ своята суха катадневна дѣятелностъ нова ларя свѣтина, повъръжителътъ: това е за него непосилна рагошъ! Такова е влиянието на неувѣреността, че ще останешъ тъй, както си замръзналъ. Тая неувѣреностъ убива службната енергия на чиновници въ самиятъ коренъ.

Нашето правителство неможе най-сѣтий да не съзне гибелните дирки на тия уреди и въ докладъ

до Него Височество № 7425, който докладъ придвижава законъ за чиновници отъ 25 Септемврий миналата година, ние четемъ между друго слѣдующи думи: „по законъ отъ 12 Декемврий 1880 г. добриятъ чиновникъ не добива никакво възнаграждение и наследствене за усердното му служение, нито пакъ са усигурява срѣдъ политическите измѣнения. Слѣдсвията въ едно такова незавидно положение не можатъ да бъдатъ други, освѣти хладина къмъ службата и нездадолетствието къмъ съществуващия редъ.“ Но нататъкъ отъ съдържанието на цѣлятъ законъ са види, че правителството са е рѣшило да обетави държавната служба тъй, че чиновници по необходимостъ да са привържени къмъ нея, да и обикнове, на и народа да и не презира. Ние привѣтствува направленото въ това отношение опитване, като желаемъ, че законъ за чиновници отъ 25 Септемврий м. г. да не остане мъртва буква, а примѣнъ разумно, да въдхне енергия въ чиновници и дължното уважение къмъ държавната служба въ населението. Обаче при всичко това ние не можемъ да не исказемъ, че постановленето на 6 чл. отъ същиятъ законъ, не е въ състояние да привлече въ съставъ на чиновничеството лица честни и почтени, защото единътъ той фактъ, че лицето, което са назначава за чиновникъ, не опозорено съ злодѣяние, не свидѣтелства още за неговото досгноство. Достоинството на хората са мѣри съ тоя трудъ, който тие непосредствено и посредствено (чрезъ подготовките и обучението) влагатъ въ работата си: необходимо е да са установени известенъ умственъ цензоръ за чиновници, който свято да са пази. Само по тоя начинъ е възможно подобренето на чиновничеството. А то каква смѣка има, напримѣръ, да губишъ време и да трошишъ пари за съвръшване гимназия, когато отнапредъ можешъ да знаешъ, че тебе ще та туратъ на една дѣска съ она, който съдъвашъ съ мѣка може правилно да съвръже двѣ предложения и ще та платятъ също тъй, както плащатъ и посъдѣнци? Наистина, § 8 отъ 6-ятъ чл. Зак. за чиновници, назва „че не можатъ да са назначавани въ служба лица, които не притежаватъ изискуемъ отъ специалната законъ качества“, нъ това постановление е изказано въ много общи чарти и допуска широко тълкуване. Такива общи постановления днесъ за днесъ у насъ не струватъ пари. У насъ има законъ, които по направо предявлява определени искания къмъ чиновници (ст. 101 и слѣдующ. отъ Съдоустро), и то пакъ са обикновя, а камо ли такива общи определения, какъто е поменатиятъ § отъ 6 чл. Зак. за чиновници. Освѣти това платата на чиновници не труда да бъде по-лъка отъ ония заработка, който той може да добие отъ частна дѣятелност, и то по тая причина, че държавната служба у насъ нѣма това обаждане, както, напримѣръ, въ Россия, гдѣ ще са намѣрятъ хората, които не само че не са интересуватъ отъ платата, нъ са дори готови сами да плащатъ, само да са съмѣтъ на служба, (това наше замѣчание губи значението си, ако сферата на частната дѣятелностъ, особено тий нарѣченъ либерални професии са стъкъ съ специаленъ законъ, къмъ което въ посъдѣнъ време е направено опитване). Съ една дума, необходимо е да са остави държавната служба тъй, щото да бъде ти привлекателна, и чрезъ угощаване и изкустно комбиниране исканията, които се предявяватъ срѣщу чиновници, да са предизвикатъ конкуренция между дължните за длъжности и по тая начинъ да са описаны подобренето на чиновничеството. Тогава по-солидните и по просвѣтните общественни елементи, нѣма да отбѣгватъ държавната служба и да съставляватъ опозиция, а ще да бъдатъ въ редоветъ на държавните служители.

ХО ПОВОДЪ НА МИРОВАТА ИНСТИТУЦИЯ

Написалъ В. Хр. Радославовъ

Д-ръ на правото.

Всеки човѣкъ пази себѣ си, свое то собствено право. Това е природенъ, вѣченъ законъ. Тукъ са раждани въпросъ: че какъ е право, и какъ постава то?

— При всичко че цѣлта ми не е да давамъ дефиниціята на правото, нъ пакъ са виждамъ принудътъ, тъй като правото не е само теория на жива сила, да кажа, ако и на кратко, нѣщо за него, което мисля нѣма да биде неумѣтно.

Правото е двойно — право съ субективна — и право въ объективна смисълъ. Първото е владѣнието и силата на човѣческата воля, дадена на едно лице въ отношение къмъ нѣкой предметъ, която другите човѣци сѫдѣжатъ да назътъ, а второто подава норми, то излага правила, по които хората сѫдѣжатъ да са управляватъ въ отношение къмъ своите подобни. 1)

Непосредственъ изворъ на правото е самото човѣческо сѫщество. Негова произворъ е, тъй да кажа, волята Божия. Обаче то са развива и образува само чрезъ дѣятелността на човѣческия духъ, който са проявляза, както виждамъ, въ историята на човѣчеството.

1). Arndts, juristische Encycl et Methodologie.

Когато е повстанало правото непосредствено във вародното съзнание, нарича се *общичайно право* (con-suetudo). Ако то е повстанало отъ законодателната власт на единъ народъ, съставлява този нареченното *законно, позитивно право* 2). И във всяка една държава правото са подразделя на *приватно* и на *публично*. Първото е индивидуално частно право, а второто органическо купно право. Осъщността, споредът е съдържанието, обема и действието си, правото бива различно, на пр. ний распознаваме: черковно право, гражданско, на казателно, търговско и др.

Цялът на правото е мирътъ, сир. то е за свободата на човека; във свободата е право да са извършва само онова, което позволява законите. Във всичко общество, във всяка държава, гдъто непременно съществуват закони, свободата е немислима, ако са прави това, което не е дозволено, защото въз противният случай всички ще бъдат изложени на докачение и нарушение на същото право 3).

Всичко което става вънътъ отъ правилата на правото, и което са извършва противъ законите е *неправда*, да, то е *съсоволие*. Разбира са, че своеобразното тръба да са ограничава, и правото да са варди. И този най виждамъ, че правото и неправдата съставляват дуализъмъ въз постоянна борба. А тая борба ще да трае до гдъто съществуват хората, до гдъто трае свѣтътъ. 4) Его защо, символа на правоиздадието еж капуцинъ и мечътъ. По тая причина именно богинята на правосъдието държи въз своята лѣвица капунитъ, съ които прѣтъгъла правото, а въ дясната си ръка държи меътъ съ когото тя брана право.

За пазене на правото, за негова забрана съществува особена институция, функциите на която състоятъ въз това: да са ръшава предизвиканата тъжба между страните, и да са приводятъ въз испълнение ставалото рѣшение (jurisdiction). Власти на която принуждава нарушителя на правото да са признае, и която варди правото, може да бъде или собствено наша (самоволие, самоуправа), или пъкъ тая властъ са възвишава и надъзвѣтъ спорни партии, както ще е властъта на правителството, което е, както е извѣстно, представител на обществото. Самозащитата обаче не тръба да излиза вънътъ отъ законите, които, както казахме по горѣ, съществуватъ само за защита на правото. 5)

Законъ за защита на правата е имало у всички народи. Подобно и въз имало още искони и у славянските народи. 6) «Имъху обичая своя и законъ отецъ своихъ и преданія, каждо свой мравъ», пише въз летописъ рускиятъ историкъ Несторъ за киевския Половине. Това същото са доказа отъ преданіята, обичаите, памятните остатки, тоже и отъ законъ ците, които съ са запазили у ивко Славяне. Такъвъз законици са на пр.: Русская правда, отъ великий киевский князь Ярославъ Владимира (1018—1054); Сърбскиятъ законникъ благовѣрнаго цара Стефана (1349—1354); законъ славовски отъ 1273 г.; Вислицкиятъ статутъ I и II отъ полския кралъ Казимира (1348 г.) — по Casimirus Dei gratia rex polonae и пр. 7).

Най ясно доказателство за съществуване на закони още въз най старо време, у славяните са намѣрва у зеленогорски чески ръкописъ, въз съда на Либуша по наследственото право. За пръвътъ приводимъ отъ това важенъ фрагментъ следующото:

«Вста Либуша с отна зата стола — венъ:
Кмете, леши и владыки!
Слуштѣте где погаѣвѣ мои:
Судѣте сами по закону правду,
У небуду вам судити свады.
Вста Ратибор от гор Кроноши,
И сѣ тако слово говорити:
Нехвално нам въ Нѣмцих искали правду,
У нас правду по закону свату,
Ю — же принесеху отци наши»

За зла честъ тукъ немога да привѣда нищо отъ законицитъ на Българския народъ. Както по другите работи, този и въз това отношение за любопитни издирвачъ е съхранено твърдъ малко, да не кажа никакъ. Това обаче не оборва възглѣдовете, че и у Българите е имало писано право. За обичайното българско право неговори, защото то не е пропадало, а живѣе у нашия народъ. Итъ осъщностъ също славянски закони у Бълг. народъ, който е заловилъ пространна часть отъ Балкански полуостровъ, все ще е имало и чуди закони. Това ясно са доказа отъ интимното сношение на българските владѣтели съ Византийците, отъ размѣшиването на нашия народъ съ гръко-византийски. Съдѣтъ покръщанието на Българетъ виждамъ тая размѣса по-добре. За православните Българи са приспособявани гръцки Икономанъ, а това са доказа като са направи сравнение между пръвътъ, и между «връмчай бъл-

гарска» 8). Осъщностъ това все ще е имало и реципиранни закони отъ юстиниановия кодексъ, който е събираща на отъ ученията на старите римски законовѣди 9). Осъщностъ и нѣколко христовули отъ българския благочестиви царе, които сѫ били дадени на монастирите „царство ми,” и които сѫ са запазили и до днесъ, отъ законодателната ни литература не са знае да е останало още ивко. Обичайното българско право обаче не е изгубено. Това право събрано може да бъде най-богатъ изворъ за новото българско законодателство, както прѣдъ, този и задъ Балкана; това би запушило гърлото на двата противоположни извори, които тѣкатъ и си оправяватъ ивътъ у насъ. Итъ да дойда на думата си.

За защита на правото и за възвръщане на нарушеното право е нуждна компетентностъ, която при надѣжи на издигнатата отъ народа властъ, сир. на правителството, на съдътъ. У старите Римляни съдебната власт упражнявали кралиетъ, консулътъ. Итъ този като тѣ на често не сѫ могли да бъдатъ постоянно въз Римъ, и то именно по причина на боеветъ, които тѣ водили, то избирали въз това за свой другарь особенъ преторъ (praetor urbanus) за тѣжбите на съдътъ Римляне, и осъщностъ него други втори (praetor peregrinus) за споровете на чужденците помежду имъ, и на тѣзъ послѣдните съ съдътъ Римляне. А по долната юрисдикция сѫ упражнявали единиетъ. Въ римскиятъ провинции сѫ били еждия президента на провинцията (praesides provinciae), а пъкъ съдебната власт на единиетъ въз областите приналежала на квесторътъ. Преторътъ е застѣданъ въз форума най-напрѣдъ въз открыто здание (dasilica), а по поелъ въз закрити салове (aeritoria et tabularia). Осъщностъ това римскиятъ преторъ е упражнявалъ въз всичко мѣсто свободно своята съдебнска властъ¹⁰. Сега дохождамъ и до вашата юрисдикция. Итъ прѣди да почна това, виждамъ за необходимо да кажа ивко за стария домашенъ животъ на Славяните въобще и частно на Българетъ.

(Слѣдва)

ДОЛЖИСКИ.

София 12 Мартъ 1883.

До Редакцията на в. „Славянинъ“

въ Русе

Въ отговоръ на опшародваната въз в. „Славянинъ“, брой 57, дописка отъ Шуменъ, написана отъ ивко си В. Ивановъ главното Телеграфо-Пощенско Управление счита за нуждно да Ви извѣсти, че помѣнната въз дописката групъ подъ № 6 9 л. 80 ст. съ адресъ Г-ну Х. Г. Данову въ Пловдивъ, „е предаденъ срѣщу собствено-рѣчиата расписка на получителя.

Прочее, заключението на Г-на В. Иванова, че паритетъ му сѫ билъ злоупотребенъ по пощата, сѫ лишени отъ всичко основание.

Редакцията на в. „Славянинъ“ се умолява да обнародва настоящето въз единъ отъ броеветъ си, за освѣтление на публиката.

Главътъ Инспекторъ на Пощите „Телеграфи“,

Р. Ивановъ
и. д. Секретарь, Х. Захариевъ

Село Бѣла-Чернова 12 Мартъ 1883 г.

Г-не Редакторе!

При сичкитъ си ежедневни занимания прочетохъ 17 брой на „Държавни вѣстникъ“ V год. и видѣхъ че бившиятъ Г. Орѣховски Окол. началикъ А. Хаджиевъ са назначава съ приказъ за и. д. Босилеградски Окол. началикъ на мѣсто вакантно. Туй незаконно назначение на Хаджиева за началикъ представи твърдъ лопиево впечатление на съдътъ начътъ българинъ, който му бѣ лубутя когато бѣше игемонъ въ Д. Липница и Орѣховска околия.

А. Хаджиевъ е роденъ и възпитанъ въ Македония, отечеството на наши

2). Римските юристи паричатъ обичайното право *jus non scriptum*, а пъкъ законното-позитивно право — *jus scriptum*.

3). Montesquieu, da l' esprit des lois. L. XI Ch. III.

4). v. Thering, d. Kampf um's Recht,

5). v. Puchta, Pandektes.

6). Schafarik, II. 421.

7). N. Jretscheck, свѣдъ законъ Славянскъ.

Славянск. Просветители Кир. и Методия, ивъ неговото сърдце не е било способно да приеме отъ природата съко добро и прекрасно ивко; той билъ убъденъ, че истинната човекъвъ добродѣтель са заключава въ туи: — да господствува човекъвъ надъ страстите си безъ никакъвъ контролъ на разума му; посвѣнната плодотворна наука въ Македония, не можла да изникне добъръ и спасителенъ плодъ въ Хаджиева, ивъ-плъвели, като въ нива орана въ дължливо време.

Monsieur Хаджиевъ като доде министъ пролѣтъ началникъ въ Д. Липница за първий пътъ са явява акторъ да играе човекъвъ злоба и неправда, кръсти си самъ името „Български инквизиторъ“, защото биене, мъчене и наказване ивко лишило съкъги безъ причина, понеже имане въ ръцѣтъ си съкъй постъ: съдникъ, инспекторъ, прокуроръ, управителъ, началникъ и др. м. т. постове.

На първо виждане съ секретаря В. Димитровъ, Хаджиевъ му са скарва, че ивнаялъ секретарска дължност и служувалъ билъ само на лопиеви сърдечни влечения. До колкото ии познаваме В. Димитрова, той е, може да са каже, единъ отъ пай добритъ секретари служащи при окол. началици въ Княжеството ии. Най напрѣдъ въ 1880 г. е билъ при Коинския Окол. началикъ, послѣ при Д. Недѣловичъ въ с. Липница и днесъ е ивко секр. при Г. Орѣховския Окол. началикъ Каличева. Неговата (на Димитрова) добра душа и способността му може да ся гарантира и днесъ отъ съмитъ човекъ, между които е живълъ; разбира са, ако не е билъ г-нъ Димитровъ способенъ, не би билъ и днесъ на служба, и можемъ безпристрастно каза: че даже 10 пъти по добъръ началикъ става отъ Хаджиева.

Хаджиевъ малко време пребивава въ Г. Орѣховица, ивъ много грозни работи съврни съ геройството си; сичкия резултатъ отъ службата му еъ този градъ е почти печатанъ въ в. „Славянинъ“, само е замълчано и неизвестно па народъ ци буйството му надъ търновченина С. Пеневъ, който този послѣдния, по Хаджиева заповѣдъ, лежа дѣвъ недѣли за пръти при хрътката му, а боятъ дѣто бѣ, може да го каже само пострадавши. Жално ивко, дѣто не са памѣри човекъ въ с. Д. Липница да му описане содомските дѣла и деморализирания животъ, отъ които щене да са освѣтили и самия министъ на Важтрини. ии дѣла, какво върши Хаджиевъ, а за какво е билъ поставенъ.

Въ периода на Хаджиевото началиствуване въ Д. Липница, кметовитъ отъ тъзи околия аманъ бѣжъ викани отъ него, защото презъ-день, презъ-два безъ никаква работа ги викане въ канцелярията си да ги би, наказва безъ причина и да ги ругае съ яростните си думи: „ке ви строи комината, ке ви туря подъ сълбата. Маршъ на поле.“

Пека Хаджиевъ съотечественици (Велесечени) са освѣтляти какъвъ човекъ (съ мизерна душа) са проводили за солиденъ човекъ въ Княжеството ии; ивко неговите родители, ако са живи, са хвалятъ прѣдъ съседите си, че са отхранили добъръ синъ, акуратенъ службаникъ по администрацията въ с. България, па който дѣлата са отпечатани въ ивко броя на в. „Славянинъ“ (1882-3 год.).

Слѣдъ като очертавамъ твърдъ мал-

ко (защото сичките не могат да се описат) отъ типическите дъла на настоящия. Босилеградски Окол. началникъ, моля Ви, че не Р-ре, въ името на правдата и безпристрастните да напечатате настоящия, ми въ единъ най близъкъ брой на попечителите.

Н. А. Бакевъ.

Въ Държавният Вестникъ имахме честта, да прочетемъ новоназначените лица по съдебното въдомство отъ бившия разбира са министър на Правосъдието Г. Грековъ, които ни удивихъ не малко! Нѣма да испитваме съ каква цѣль и по какви съображения е направилъ тия назначавания Г. Грековъ, когато сички знаемъ стремлението на бившите министри, но че при тия назначения, не се е гледало на способността, на достоинството и на право, но сичко е вършено партизански, върху това навѣрно съкъществува съгласие. Има много сѫдии, които отъ години сѫ на служба и много по-способни отъ сега назначавани, но на тѣхъ не са дава повишени! — Защо на Русенския Мировий Сѫдия Г. Д. Кръстевичъ който отъ три години почти испълнява тая длѣжност и който е билъ и предсѣдател на тукашниятъ търговски сѫдъ, не се даде повишени? Намъ се струва, че той стои много по-високо отъ тия които сега сѫ назначавани и повишени. Но вижда се че той трѣбва да остане за винаги Мировий Сѫдия! А защо отчислените по неспособност, като Г. Кипровски пакъ се назначаватъ на служба? Защо вършите сичко това Г. Грековъ? Защо не са назначи поне единъ отъ неправедно отчислените либерали? Искамъ да върваме, че настоящия Министър на Правосъдието Г. Теохаровъ, ще обръне внимание на тия неправилности, иначе ний не можемъ да се надѣваме, че ще са видимъ съ както трѣбва уредени съдилища.

Извѣстяватъ ни отъ с. Вѣла-Черковица, че новопостроеното Лѣтнишко училище на 10 Февруар. т. г. съвършило изгорѣло. За казаното училище лѣтничене изживили 120 хилѣди грона, които имало 11 стани, 2 салона и било построено отъ тухли по новата система. Туй училище било моделъ на другите училища въ околните села и са мислѣше да бѫде за напредъ централно училище, да има до 3-4 класа.

Извѣстяватъ ни отъ София, че за помощникъ на кмета се назначилъ Д-ръ Минчо Цачевъ, търновскиятъ депутатъ, вмѣсто досегашнитъ Г. Гладиевъ, който билъ единъ отъ най-честните и най-дѣятелните чиновници въ Софийското Общинско Управление. Цѣлта за назначаването на Минчо Цачева била за да може по-лесно да се пригответи да се избере пакъ за кметъ всенизѣстийтъ Иванъ Хаджиеновъ. Ще ли се оставятъ и тоя пакъ Софийци да ги измамятъ?

Пишатъ ни отъ Севлиево, че голъмо очудване произвело между населението, назначаването на Хр. Ариаудова за предсѣдател на Севлиевския Окръженъ Сѫдъ. И, наистина, и ние се чудимъ и маємъ какъ е назначенъ Ариаудовъ отведенъ за предсѣдател на Окръженъ Сѫдъ, безъ да е бивалъ този човѣкъ нѣкога на сѫдебна служба, когато мнозина уволнени способни сѫдии, за да се повикатъ на друга служба, съ мѣсяци и години очакватъ за да ги

повикатъ, но види се че, като либерали, — ако сѫ такива, не имъ е още допълнителни реди, или пъкъ сѫ забравени, нѣщо, което е по-за-вѣрване отъ първото. Дано поне Г-нъ Теохаровъ се сѣти сега да повика на служба ония, които уволни преди година за да ги има предъ видъ за друга служба. Какъвъ предсѣдател на Сѫдъ ще бѫде Ариаудовъ, който не е бивалъ освѣтънъ шълномощникъ на първоклассни Турци и който не ще знае даже да ръководи засѣданятията на Сѫда, нека читателите си съставятъ понятие.

Споредъ съдѣденията, които получихъ отъ София, консерваторите сѫ изгубили вече всѣка надежда за сполучка. Надѣждите имъ сѫ определени отъ всѣкадѣ, макаръ и да се стараятъ искусено да произвождатъ по вънка заявления противъ днешното правителство. Казватъ, че най-много сѫ умислени за подлогътъ по истъргването отъ Екзархийското писмо, относително Мелетия, думата Враца и прописването Рилски Манастиръ. Притурятъ също, че бившиятъ Министър на Външните Работи и Неповѣданието Г-нъ Стойловъ се изразилъ, че той не знае какъ остьргването думи и прописването на други въ официални бумаги, било съставяло престъпление, нѣщо, което не ни се ще да вѣрвамъ, по ако това е истината, тогава какъвъ юристъ е билъ Г. Стойловъ? Тежко и горко ни, ако всичките наши юристи сѫ такива! Владиката Мелетий още билъ въ Дубница.

Единъ ученикъ изъ Габрово се оплаква, че ходилъ три дни паредъ да получи пари съ пощенски записъ отъ тамкашното казначейство, но му се казвало: Ела утрѣ.

Въ 13 брой „Български Гласъ“ казва, че предишното Министерство не било отчислило нито единъ чиновникъ по причина на либерализъмъ. Чудна лъжа! но ние ще го попитаме: Не са ли отчислили отъ разните въдомства: Панически, Баларевъ, Юр. Симеоновъ, Тома Кърджиевъ, М. Мариновъ, Хр. Ивановъ, К. Миреки, Зах. Стояновъ, Кон. Догановъ, М. Векилски, М. Радославовъ, Македонски, Н. Т. Обрѣтеновъ, Халачевъ, Басмаджиевъ, Досевъ, Коста Грънчаровъ, Хр. Конкилевъ, Николай Поппъ (Поппъ), П. Вълнапоровъ, Маринъ Тихчевъ, Топузовъ, Брънчиловъ, Трифонъ Пановъ, Котабановъ, Самаровъ, Минко Радославовъ, Симидовъ, Градинаровъ. (Ами горкиятъ Петковъ, който гине въ Черната джамия и е осъденъ на вѣчно заточение?) Грънчаровъ, Костовъ, Янчевъ, Р. Радославовъ, Куцаровъ, Пенчовъ, Рогозаровъ, Хр. Цановъ и др. др. които занимаватъ разни служби, и се изгонихъ единствено защото бѣхъ либерали? Защо и по чия инициатива се отчислиха Варненски, Русенски, Пловдивски, Софийски окръжни управители, макаръ и да имъ се дадоха други служби, тогава когато тѣзи хора бѣха твърдъ способни, отдавна занимаваха длѣжностите си и много повече разбраха отъ работата си и бѣха по-способни отъ тия, които ги замѣтиха? Защо, напримѣръ, се не отчисли Вратчански Николаевъ и Видинскиятъ Михаиловъ, на които способностите и поведението имъ сѫ всѣкому известии? Ами когато бѣше Горбановъ главенъ секретаръ въ Министерството на Правосъдието, малко ли хорица се отчислиха? Като не помнимъ имената

на сичките отчислени, ний ще попитаме само защо се отчисли Сандовъ отъ Видинъ, а не и Хохоръ, който не е билъ по-малко виновенъ отъ архадапшина си, поне ако сѫди човѣкъ отъ писаното за него въ Съдлини и ако се вземе въ внимание всичко що е говорено за него? Малко ли бѣха оплакванията противъ Николаева; той защо се не отчисли? Види се, защото има кой да го крѣши. Какъ и да е обаче „Български Гласъ“ не трѣбва да се хвали и да препоръчва консерваторите, че не сѫ отчислявали либерали чиновници, защото ако имъ бѣше възможно, тѣ бихъ не само отчислили, но и избѣгли сичките либерали, но види се, че не имъ се е удавало, затова и не го свършихъ.

Срѣщу умилениетъ и кампани на заявлението, отъ нѣкои партизани, които имали дерзостта да искаятъ възвръщането на падналите министри, насълението отъ всѣкадѣ приготвлявало протести; въ Русе на 20 того въ Недѣля ще стане голѣмъ митингъ, да се искаже пълно задоволствие за линиенето на г. г. Начевичъ и Грековъ отъ министерския постъ. Ето и заявлението:

До Господина Русенски Окръженъ Управител
Заявление

Отъ Юрдана Симеоновъ, Юрданъ Джумалиевъ и Никола Обрѣтеновъ, Русенски граждани.

На основание § 5 и 6 отъ закона за събранията, че имамъ, Г-нъ Управителю, да Ви извѣстя че на 20-и този въ Недѣля часът по 10 предъ пладѣ, въ помещението на тукашното Дѣвически училище ще са държани митинги, въ които да са обсъди настоящето положение на работите въ отечеството ни, и да са протестира противъ *Махзаритъ* които неприятелятъ на правителството тайниятъ образъ и съ измама взематъ отъ населението, като са извѣши временно надежда за подобрене работите въ Княжеството при настоящето правителство.

Молиме да ни си издаде надлежната расписка за получаване настоящето извѣстие.

Русе 18 Марта 1883 год.

Съ почитание:

Ю. Симеоновъ, Юрд. Джумалиевъ, Н. Т. Обрѣтеновъ

Расписка.

Русенското Окръжно Управление приема заявлението на Г. Г. Юрданъ Симеоновъ, Юрд. Джумалиевъ и Н. Т. Обрѣтеновъ, относително учреждението митингъ въ Недѣля, на 20 този, къмъ градъ Русе.

Русе 11 часа пр. на 18 Мартъ 1883 г.

За И. Д. Окръженъ Управителъ:

П. Маноловъ.

До Почитаемото Натоятелство на Народните училища въ Русе.

ЗАЯВЛЕНИЕ.

Отъ Юрдана Симеоновъ, Юрданъ Джумалиевъ и Никола Обрѣтеновъ, Русенски граждани.

На 20-и този въ Недѣля часъ по 9 пр. об. ще съберемъ Митингъ въ дѣвическия училище; като Ви извѣстимъ това, молиме Ви, да са разпоредите, що всичките училища да бѫде отворено за него денъ и часъ.

Съ приличното почитание

Уредителъ на Митинга

Ю. Симеоновъ, Юрд. Джумалиевъ, Н. Т. Обрѣтеновъ.

ОБЯВЛЕНИЕ

Честъ имамъ да извѣстя на почитаемата публика, че отварямъ въ градъ Русе адвокатско писалище, улица Флотска № 4200, и прибѣлагамъ услугите си за всѣкакъвъ родъ процеси.

За консултации приемамъ отъ 1 Мартъ всѣки работенъ денъ отъ 4 до 6 часа подиръ обѣдъ.

Русе 22 Февруар. 1883 год.

В. Хр. Радославовъ.

Докторъ на правото.

 Распродажба на мъжки и дѣтски дрѣхи въ магазина на Василь Радевъ, отъ щастливо както ся купуватъ въ Виена.

Русчукъ скоро-печатница на в. „Славянинъ“.